

งานวลจยข้าวไทยกบชาวนา

เกษตรยุคใหม่

รศ.ดร.พลเศ ทองอาท

เมลอกกลางเดอนทที่ผ่านมา ได้มการประชมวลาการข้าวแห่งชาติควรงประมฤกษ์ จงจัดโดยหน่วยงานตางๆ 9 หน่วยงานรวมกันจัดขึ้น ภายได้หัวขอว่า "ขบเคลอนงานวลจยข้าวไทยสู่นวตกรรม" ในการประชมครังนี้มการบรรยายพิเศษ และการเสวนาหลายเรื่อง หน่งในนั้นก็คือการเสวนาเรื่องงานวลจยข้าวไทยกบชาวนา จงมวลาการ 3 คน ได้แก่ ประสทล

บุญเฉย นายกสมาคมชาวนาไทย ดร.อกษาด พงษ์ศรทคูลศษ ที่ปรกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผมได้ร่วมเสวนาด้วย ข้อมูลที่น่าสนใจจาก ดร.อกษาด จงเคยเป็นอธิบดีกรมการข้าวคนแรกขงกรมการข้าวยุคใหม่ มหลายเรื่องทคคว่าน่าสนใจ จงได้ขอนำมาเล่าสู่กันฟังในวันครบ

เริ่มแรกเลยก็เป้นเรื่องขงความเป้นมาในอดีตหรือว่าเสนาขงข้าวไทย ตามด้วยการเปลยนแปลงตางๆ ทที่เกิดขึ้นจากการวลจยและพัฒนาข้าวไทยตั้งแต่อดีตมาจนถงปัจจุบัน รวมถึงเหตุแห่งบญหาว่าทำไมชาวนาจยงคองยากจนอยู่ ถงแม้ราคาข้าวจะสูงขงก็ตาม อย่างแรกทมีการพูดถงก็คือความสาคัญขงข้าวสำหรับประเทศไทย ตั้งแต่อดีต จดว่าอยู่ในลำดับค่นขงประเทศ ดูได้จากถงการตั้งกระทรวงในอดีตยุคแรกทมีอยู่ 4 กระทรวงหลักคือ เวียง วัง คล้ง นา นั่นก็หมายความว่านาเป้นเรื่องสาคัญระดับกระทรวงเทียบเท่ากับเรื่องอ่น แต่วาต่อมามมีการเปลยนแปลงหลายครัง จากกระทรวงลดลงเหลือเป้นกองการข้าวในกรมเกษตร แล้วจงมาเป็นกรมการข้าวอยู่ได้อถ 19 ปี ก็ถูกลดระดับเปลยนมาเป็นสถาบันวลจยข้าว อยู่ภายได้กรมวลาการเกษตร จนกระทั่งเมื่อปี 2549 มการยกระดับกลับขึ้นมาเป้นกรมการข้าวใหม่อถครังหน่ง จงก็ยังไม่รู้ว่าอนาคตจะเปลยนแปลงไปอย่างรอก

ข้าวไทยเคยมชื่อเสียงมาตั้งแต่อดีตแล้ว ไม่ว่าจะเป้นการประกวดระดับโลกในตางประเทศ ข้าวไทยก็เคยได้รับรางวัลมาหลายครังเริ่มตั้งแต่เมื่อ 100 กว่าปีทแล้ว แต่ทค่นมากคือในปี 2475 จงข้าวพันธุบ่นแก้วและข้าวพันเมืองได้กวาตรรางวัลทงท 1 ถง 3

และรางวัลอ่นๆ อถ 8 รางวัล รวมเป้น 11 รางวัลจากถงการประกวดทประเทศไทยแคนาดา จนกระทั่งในปัจจุบัน ข้าวไทยก็เป้นข้าวทมีชื่อเสียงและเป้นทต้องการขงตลาดโลกอย่างมาก อย่างเช่นข้าวขาวดอกมะลิ 105 จงคนไทยเคยชินกับชื่อว่า ข้าวหอมมะลิ เป้นค่น

ประเทศคู่แข่งขงเราอย่างเช่นฟิลลปปินส์ และเวียดนาม จงเป้นแหล่งปลูกข้าวใหญ่ในภูมิภาคนี้เช่นกัน ก็มการตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะแข่งเอาชนะไทยให้ได้ในเรื่องข้าว อย่างเช่นฟิลลปปินส์เคยประกาศไว้เมื่อ 50 กว่าปีทแล้วว่าจะเป้นคู่แข่งขงไทยให้ได้ในเรื่องข้าว จงความจริงฟิลลปปินส์ก็มข้อได้เปรียบตรงทว่ามีสถาบันวลจยชาวนาชาติ หรือ IRRI ตั้งอยู่ที่นั่น แต่วาถงวันนี้ กลายเป้นว่าฟิลลปปินส์ต้องนำข้าวจากประเทศตางๆ เป้นอันดับหน่งขงโลกแทน โดยต้องนำเข้ากว่าปีละ 2 ล้านค่น จงในจำนวนนี้ บางส่วนนำเข้าจากไทย แต่วาส่วนใหญ่ นำเข้าจากเวียดนาม เพราะทได้ราคาถูกลง

ส่วนเวียดนามจงประกาศไว้เมื่อ 4 ปีทแล้วว่าจะเอาชนะไทยให้ได้ภายใน 3 ปีในเรื่องการส่งออกข้าว คือต้องการขงขึ้นมาขงอันดับหน่งขงโลกแทนประเทศไทย ถงแม้ว่าในวันนี้ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ แต่วาเมื่อดูจากตัวเลขการส่งออกข้าวแล้ว ปรากฏว่ากำลังไล่ไทยมาติดๆ ถงนั้นเวียดนามจงน่าจะเป็นคู่แข่งทน่ากลัวขงไทย จงเราคงต้องมองว่าทอย่างรอกจงจะรักษาตำแหน่งผู้ส่งออกอันดับหน่งไว้ได้ แต่วาอย่างไรก็ตาม มข้อน่าคคคือ เราควรรักษาอันดับการส่งออกข้าวเปลือกหรือข้าวสารไว้ อย่างนี้ หรือว่าควรสร้างผลลคกันทมูลค่าเพิ่มอ่น ๆ จงส่งออกในปริมาณน้อยกว่า แต่อาจได้มูลค่ามากกว่าเป้นเรื่องทต้องคคกันต่อไปครบ !

คราทที่แล้วได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับเสนาเรื่อง งานวลจยข้าวไทยกบชาวนา จงได้เชิญ ดร.อกษาด พงษ์ศรทคูลศษ ที่ปรกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ เป้นผู้ร่วมเสวนาท่านหน่ง จงท่านได้ให้ข้อคคและความเห็นทเป้นประโยชน์หลายอย่าง โดยเฉพาะประวัติความเป็นมาและความยงใหญ่ขงข้าวไทยในสายตชาวโลก จงได้ให้รายละเอียดไปบ้างแล้วในสัปดาห์ก่อน วันนี้จะมาเล่าต่อให้เห็นถงพัฒนาการงานวลจยข้าวไทยทเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตถงปัจจุบัน ความจริงการวลจยและพัฒนาข้าวไทยเริ่มค่นก็มีพื้นฐานมาจากถงจัดการประกวดพันธุข้าว โดยจัดครังแรกเมื่อสมัยรัชกาลท 5

[ถ้ออทนตง]

ประมาณปี 2451 และมีการจัดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะ ความจริงเรื่องการประกวดนั้นก็มิใช่อุดและเป็นทางลัดทางหนึ่งในการคัดเลือกพันธุ์ข้าวดี ๆ มายกย่องและขยายพันธุ์กันต่อไป จนกระทั่งปี 2460 จึงได้มีการรวบรวมพันธุ์ข้าวขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย กระทั่งในปี 2495 จึงเริ่มมีโครงการปรับปรุงพันธุ์ข้าวขึ้นมาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่นั้นมาก็มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับข้าวออกมาเป็นระยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เด่นมากคือ เรื่องการปรับปรุงพันธุ์ข้าว ทำให้ได้ข้าวที่ไร่ห้าว กช. หรือ “กรรมกรข้าว” ออกมาหลายเบอร์และใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ปัจจุบันมีพันธุ์ข้าวที่รวบรวมและอนุรักษ์ไว้ในเมืองไทยทั้งสิ้นกว่า 24,000 ตัวอย่าง โดยประมาณ 2 ใน 3 เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง สำหรับพันธุ์ข้าวเด่นๆ ที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ได้แก่ ข้าวดอกมะลิ 105 เหลืองประทิว 123 ชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 ปทุมธานี 1 พันธุ์โลก 2 และสังข์หยดพัทลุง เป็นต้น

พัฒนาการของข้าวไทยในช่วงแรกคือ สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการชุดคลองรังสิต ทำให้สามารถปลูกข้าวได้มากขึ้นในย่านนั้น และการที่มีการประกวดพันธุ์ข้าวหลายครั้ง ทำให้ได้ข้าวพันธุ์ดีขึ้นมาใช้แพร่หลายมากขึ้น ส่วนระยะหลังมีการพัฒนาเขื่อนเจ้าพระยาทำให้เกิดระบบชลประทานที่ดีขึ้น และมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ไม่ไวแสง จึงเกิดการทำนาออกฤดูหรือนาปรังได้ ผลจากการพัฒนาเหล่านี้ก็คือ ทำให้เราสามารถทำนาปรังได้มากขึ้น จนถึงขั้นที่ว่า 2 ปีทำนาได้ 5 ครั้ง ส่งผลให้ผลผลิตรวมเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเราสามารถส่งออกข้าวได้เป็นอันดับหนึ่งของโลก ที่เป็นเช่นนี้ได้ก็เพราะว่าเรามีงานวิจัยและมีการพัฒนาระบบชลประทานที่ดี

อย่างไรก็ตาม ระบบชลประทานที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอ เพราะว่ามีพื้นที่ส่วนใหญ่หรือ 3 ใน 4 อยู่นอกเขตชลประทาน รวมทั้งดินปลูกในบางพื้นที่เช่นภาคอีสาน มีความสมบูรณ์ต่ำ ประกอบกับการใช้ข้าวพันธุ์พื้นเมืองอย่างเช่น ข้าวดอกมะลิ 105 จึงทำให้ภาพโดยรวมแล้ว ผลผลิตข้าวต่อไร่จะต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น อย่างเช่นเวียดนาม ดังนั้นหากจะทำให้เราสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตต่อไร่มากขึ้น ก็คงต้องมีการพัฒนาพันธุ์ พัฒนาระบบการปลูก และระบบชลประทานให้มากขึ้น

ที่สำคัญมากกว่าเรื่องของผลผลิตต่อไร่ก็คือ ถึงแม้ราคาข้าวจะสูงขึ้น แต่ชาวนาส่วนใหญ่ก็ยังยากจนอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอีสาน สาเหตุใหญ่ก็คือระบบชลประทานของประเทศที่ภาคอีสานมีน้อยที่สุด จึงปลูกได้โดยอาศัยน้ำฝนหรือปีละครั้งเท่านั้น เนื้อที่นาของแต่ละรายมีน้อยและกำไรต่อไร่ก็ต่ำ จึงมีรายได้ไม่เพียงพอ อีกอย่างหนึ่งคือ ไม่สามารถเก็บไว้รอราคาได้ เพราะว่ามีขี้ค้าง และด้วยเหตุผลความจำเป็นทางเศรษฐกิจ แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ องค์กรชาวนายังไม่เข้มแข็ง ซึ่งเรื่องความไม่เข้มแข็งนี้ก็เป็นที่อื่นประเด็นหนึ่งที่หลายคนเป็นห่วง เพราะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนโดยตรงครับ

เรื่องข้าวเป็นเรื่องใหญ่ของคนไทย มีเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย ไม่สามารถเล่าให้จบได้ในเวลาอันสั้น ซึ่งวันนี้ก็นำส่วนหนึ่งมาจากการเสวนาในงานประชุมวิชาการข้าวแห่งชาติครั้งปฐมฤกษ์เมื่อกลางเดือนที่แล้ว โดย ดร.อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย เป็นผู้ร่วมเสวนาด้วยมาขยายความต่อ วันนี้อยากเล่าต่อเกี่ยวกับงานวิจัยข้าวไทยที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวนาไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เรื่องการปลูกข้าวของชาวนา ถึงแม้ว่าจะมีรายได้ต่ำจนกระทั่งเป็นที่เข้าใจกันโดยตลอดว่าชาวนามักจะยากจน

แต่ว่าทำไมจึงยังต้องปลูกข้าวกันอยู่ เหตุผลหลักก็คือว่าคนไทยเราต้องกินข้าวเกือบทุกมื้อ เพราะว่าข้าวเป็นวัฒนธรรมประจำชาติมาตั้งแต่โบราณ และข้อสำคัญคือสภาพพื้นที่หลายแห่งเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ซึ่งปลูกพืชอย่างอื่นไม่ได้ แต่ว่าความที่ชาวนามักจะถูกมองว่ายากจน จึงทำให้อาชีพนี้ค่อยๆ ลดน้อยลงไปเรื่อยๆ แล้วราคาที่ดินก็สูงขึ้นมากเพราะถูกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ครึ่งนี้เองที่หลายคนเป็นห่วงว่าต่อไปในอนาคตเราอาจต้องซื้อข้าวต่างชาติมากิน สิ่งที่ต้องช่วยกันพัฒนาต่อไปก็คือทำอย่างไรให้ชาวนามีความมั่นคงในอาชีพและชีวิต สามารถอยู่ได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช่มีหนี้สินและจมอยู่กับความยากจนอย่างนี้ไปเรื่อยๆ ความจริงใจของข้อนี้เป็นเรื่องยาก และมีหลายอย่างที่ประกอบกัน แม้แต่ตัวของชาวนาเองก็ตาม ที่จะต้องรู้จักตนเองและต้องแสวงหาความรู้มาช่วยในการทำนา ไม่ได้หมายความว่าภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่เป็นของไม่ดี แต่ว่าวิทยาการสมัยใหม่หลายอย่างสามารถนำเข้ามาใช้ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน และก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

ความจริงเรื่องของข้าวไม่ได้เกี่ยวข้องกับเฉพาะชาวนาเท่านั้น แต่ว่ามีผู้บริโภคนและผู้ประกอบการต่างๆ ตั้งแต่โรงสีไปจนถึงผู้แปรรูปและพ่อค้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับข้าว และที่สำคัญคือ ไม่ใช่ว่า

แต่ละฝ่ายจะได้ประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว หากเป็นเช่นนี้ทั้งระบบก็อยู่ไม่ได้ การวิจัยก็เช่นกัน คงต้องมองมิติเหล่านี้อย่างสมดุล เช่นหากจะวิจัยเพื่อพัฒนาพันธุ์ให้เกษตรกรพอใจ เช่นปลูกง่าย โตเร็ว ผลผลิตสูง ก็ต้องมองด้วยว่าผู้บริโภคนจะชอบในคุณภาพของข้าวนั้นหรือไม่ ทางด้านโรงสีเองก็คงต้องการข้าวที่ผู้บริโภคนต้องการแบบเมื่อนำมาสีแล้วก็ต้องมีกำไร เช่นข้าวหักน้อย ตลาดต้องการมาก เป็นต้น หากงานวิจัยมุ่งที่การพัฒนาพันธุ์ที่มีผลผลิตสูงเพียงอย่างเดียวแต่รสชาติไม่ได้เรื่อง ถึงจะผลิตออกมาก็ขายไม่ได้จริงอยู่ชาวนาอาจจะชอบ แต่ทั้งผู้บริโภคนและโรงสีคงไม่ยอมรับด้วย ในที่สุดก็พัฒนาต่อไปไม่ได้ ดังนั้นบรรดานักวิจัยทั้งหลายที่จะทำการวิจัยก็คงต้องพยายามหาโจทย์ให้ชัดเจน และมีการร่วมคิดจากหลายฝ่าย หากได้คนเหล่านี้มาร่วมทำด้วยก็ยิ่งดี ผลที่ได้จะได้ตรงตามความต้องการของทุกฝ่าย และมีผู้นำไปใช้ประโยชน์รองรับอยู่

ประเด็นหลักๆ ที่ค่อนข้างใหญ่ และเป็นโจทย์สำหรับนักวิจัยทั้งหลายก็มี เรื่องของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิ

อากาศของโลก หรือที่เราเรารู้กันอยู่ในเรื่องของสภาวะโลกร้อน ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างต่อการทำนาแน่นอน เพียงแต่ว่าไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันเหมือนกับปัญหาน้ำท่วม แต่หากไม่มีการเตรียมการรองรับ จะเกิดปัญหาใหญ่ตามมาอย่างแน่นอน ปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำเพื่อการทำนาก็เป็นเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่ง นอกจากนี้ก็ยังมีเรื่องการระบาดของโรคและแมลง แต่ว่าเรื่องใหญ่ที่เป็นเรื่องระดับนโยบายและควรต้องได้รับความสนใจคือประเทศที่นำเข้าข้าวจากต่างประเทศหลายแห่ง กำลังกำหนดนโยบายเพื่อการพึ่งพาตนเองมากขึ้น หมายความว่าพยายามตั้งเป้าหมายลดการสั่งซื้อข้าวจากเรา เรื่องนี้เราจะมีมีการเตรียมการรองรับอย่างไรเมื่อผลผลิตข้าวของไทยเพิ่มมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีที่ใส่เข้าไปแต่กลับขาดตลาดรองรับไม่ได้ครับ